

11. Bonum omne proprium modum, speciem et ordinem habere, quo sensu verum, 355.
12. Bonum simpliciter, una acceptione cum ente convertitur, non vero in alio, *ibid.*

BONI DIVISIONES.

13. Boni divisiones in verum et apparens bonum, et in bonum in se et alteri, explicantur, XXV, 335.
14. Boni in honestum, utile et delectabile divisio traditur, et ex horum terminorum explicatione ejus sufficientia colligitur, 336.
15. Boni prædicta divisio analogica, sed non eadem analogia respectu omnium, 344.
16. Boni in naturale et morale divisio traditur, et utriusque ratio exponitur, *ibid.* Similiter et divisio in honorabile et laudabile, 345.
17. Bonum transcendens et bonum de genere qualitatis, quod, *ibid.*
18. Bonum in bonum simpliciter et secundum quid distinguitur, varietate hujus divisionis sensus explicantur, *ibid.*

BONUM HONESTUM.

19. Bonum honestum simpliciter dividitur, et in ordine ad actiones humanas et morales, et ad naturam, et quid utrumque, XXV, 338.
20. Bonum honestum per convenientiam ad rectam rationem declaratur, et quomodo, 339.
21. Bonum honestum hoc modo sumptum in actum, habitum et objectum dividitur, *ibid.*
22. Bonum honestum naturale animæ potentias, sanitatem, et similia comprehendit, *ibid.*
23. Bonum honestum naturale, et bonum utile in omnibus entibus reperitur: delectabile vero in iis solum qui cognitione pollent, 343.

BONUM DELECTABILE.

25. Bonum delectabile pro delectatione, objecto, vel utroque simul sumptum, per se bonum dicitur, et non tantum extrinseca denominatione, XXV, 340.
25. Bonum delectabile non distinguitur ab honesto, nisi ut delectationem includit, quæ est propria ratio movens ad appetitionem ejus, *ibid.*
26. Bonum delectationem causans, bonitatem aliam habet præter delectationem, in qua hæc fundatur, ex illaque bonitate et delectatione unum consurgit bonum delectabile, 341.

BONUM UTILE.

27. In bono utili, ut tale est formaliter, solum est quasi materialiter utilitas ipsa, formalis vero convenientia et appetibilitas est sola bonitas finis, XXV, 342.
28. Bonum utile, ut utile, non movet voluntatem ad appetitionem sui, sed res illa ad quam utile dicitur, *ibid.*

BRUTUM.

1. Brutum ad quodnam e duobus objectis æqualiter propositis moveretur, XXV, 691.
2. Bruta qualiter agant propter finem, et huc conducentia. Vide CAUSA, n. 196. Vide etiam ANIMAL.

C

CASUS, ET CASUALIS EFFECTUS.

1. Casus non est aliqua specialis causa, sed quælibet secunda efficiens, præter cujus intentionem suo effectui per se, alius accidentaliter jungitur, XXV, 742.
2. Casualis effectus dicitur, qui raro et præter intentionem efficientis evenit, *ibid.*
3. Casualis effectus non datur respectu Dei, sed in ordine ad solas causas secundas, 743
4. Casualem effectum semper reducendum fore in causam per se, quo sensu verum, 744
5. Casualis effectus non ex solo efficientium causarum concursu, sed ab efficienti cum materiali sæpe eveniunt, licet esse casuales ex efficienti, non ex materiali causa sumant, *ibid.*

CAUSA.

1. Causæ consideratio, qua ratione ad metaphysicum pertineat, XXV, 373.
2. Causæ variæ definitiones impugnantur. Vera præscribitur, 384.
3. Causæ ratio inter divinas personas cur non intercedat, 385.
4. Causæ unicus conceptus objectivus datur omnibus causis communis, 387. Causa analogice dicitur de quatuor generibus, de finali autem et efficienti seorsim univoce, 952. Vide Principium.
5. Causæ determinatio ad hunc effectum numero magis quam ad illum in divinam voluntatem revolvenda, 199
6. Causalitas causæ est influxus, quo unaquæque in suo genere attingit effectum, distinguiturque a relatione causæ ad effectum, et est prior utroque, 387.

CAUSARUM DIVISIO.

7. Causarum genera quatuor esse, exprimento probatur, XXV, 388. Dictis vero philosophorum, 390.
8. Causarum inter se mutua in ratione causæ distinctio, *ibid.*
9. Causarum prædicta quatuor genera aliquando eidem rei in ordine ad diversos effectus conveniunt, non tamen semper, 391.
10. Quæ causæ respectu ejusdem effectus coincidere possint, quæ non, accurate perpenditur, 392.
11. Causæ divisio adæquata in prædicta quatuor genera, 393; non vero immediata et quæ immediatior, 394. Non est tamen in specie atomas, *ibid.*
12. Causa per se a conditione sine qua non, quibus indicia dignoscenda, 584.
13. Causa uniuscujusque generis, cur quælibet totalis dicatur, cum nulla sine consortio alterius possit effectum attingere, 927.
14. Causa ut totalis dicatur, quid requirat, 932.
15. Causa a qua effectus pendet per se, et a qua essentialiter, in quo differant, 936.

CAUSÆ INVICEM ET AD EFFECTUS COMPARATÆ.

16. Causæ plures ejusdem generis, specie tamen diversæ, ad eundem effectum nequeunt concurrere in materialibus, secus in efficientibus et finalibus, XXV, 928.
17. Causæ plures et totales ejusdem ordinis eundem effectum simul possunt supernaturaliter producere, 931: Naturaliter vero non ita, 934, nunquam tamen unica actione attingent, 933.
18. Causis pluribus ad eundem effectum concur-

rentibus unaquæque totum effectum, et totaliter produceret, idque vel simul, vel una post aliam, alterius etiam actione durante, 932.

19. Causis inter se comparatis infimum gradum tenet materia, secundum formam, 950. Efficiens vero et finalis mutuo se excedunt, *ibid.*
20. Causas esse sibi invicem causas, duplicem sensum habet, et uterque exponitur, 953.
21. Causæ materialis et formalis sunt sibi invicem causæ et quando, *ibid.* Efficiens vero et finalis Quo et Cujus, multo proprius aliquando id habent, non vero semper, 954.
22. Causalitatem mutuam habet causa efficiens cum sola finali, 957. Hæc vero cum materiali, cum formali vere non item, 956 et 957.
23. Causæ ejusdem generis non possunt exercere mutuam causalitatem nisi forte per accidens, 959.

CAUSA MATERIALIS.

14. Causa materialis in tota sua latitudine latius patet, quam materia sensibilis, XXV, 49.
15. Causæ materialis tractatio, qua ratione ad metaphysicum pertineat, 395.
16. Causa materialis vera causa ostenditur, 388.
17. Causa materialis quas species habeat, 395.
18. Causa materialis analogice de materiali causa substantiæ et accidentium dicitur, 464.
19. Causæ materialis quatuor effectus, compositum, forma, unio, generatio; licet hæc proprius via dicatur, 422; ex quibus prior in executione, est forma, in intentione compositum, quod et adæquatus terminus, 423.
20. Causalitates materiæ in hos effectus, aliæ ex natura rei, aliæ ratione tantum inter se distinctæ, *ibid.* et 433.
21. Causa materialis principium formæ dici potest, 424.
22. Causæ materiali, proxima ratio causandi, propria ejus essentia, 425, quæ ab ejus potentia nequaquam distinguitur, *ibid.*
23. Causa materialis ut causa intrinseca requirit existentiam, 426. Ut conditionem vero, indistantiam a forma, quæ ab unione cum ipsa distinguitur, 427.
Quantitatis vero sigillationem, aliamve conditionem non exigit, *ibid.*
24. Causalitas materialis respectu formæ et effectus in fieri, est ipsamet generatio ut a subjecto pendens, illique per seipsam conjuncta, 429. Diverso tamen modo respectu formæ et compositi, 431.
25. Causalitas permanens materiæ in formam materiale, unio ad ipsam, 432. Ipsius vere unionis nihil præter ipsam, 431. Idemque est respectu compositi, 433.
26. Causa materialis permanens processum in infinitum non admittit, imo nec transiens, 556.
27. Causa materialis non potest esse posterior tempore suo effectui, nec prior omni collective, bene tamen quocumque signato, 921.
28. Causa materialis quot modis natura prior utroque suo effectui, *ibid.*
29. Causa materialis substantiæ una et eadem plures contrarios effectus potest successive causare; accidentium vero aliquando simul, 945.
30. Causa materialis etiam in corporibus incorruptilibus invenitur, 437.
31. Causa hæc materialis et circa compositum et circa formam suam intrinsecam exercet causalitatem, 423.

42. Materialis causa in substantiis incorporeis nec datur, nec possibilis est, 459. Quæ spectant ad essentiam causæ materialis in genere entis, Vide late verbo Materia.

CAUSA MATERIALIS ACCIDENTIUM.

43. Causam materiale omnium accidentium dari etiamsi supernaturalia sint, XXV, 461 et 462.
44. Causa materialis intrinsece componens non datur respectu accidentium in abstracto, sed tantum in concreto, 462. Datur tamen ex qua educantur, et a qua sustententur, 464.
45. Causalitas ejus per proportionem ad causalitatem substantialis exponitur, *ibid.*
46. Causantur accidentia a sua materiali causa sine aliqua re, aut modo rei ab ipsa distincto et superaddito, 465.
47. Causa materialis accidentium sunt tam substantiæ simplices, quam formæ substantiales subsistentes, imo et partes integrales, 471.

CAUSA FORMALIS.

48. Causa formalis vera esse causa ostenditur, XXV, 338. Causa formalis per seipsam est principium, et radicale, et proximum causandi, 518.
49. Causa formalis existentiam, ut principium potius causandi, quam ut conditionem requirit, 519.
50. Causa formalis intimam propinquitatem cum materia, connaturalesque dispositiones, ut conditiones ad causandum exigit, *ibid.*
51. Causalitas causæ formalis ab ipsa est separabilis, et ex natura rei distincta, 520; quæ in unione formæ ad materiam consistit, *ibid.*
52. Causa formalis materiam actuando, et compositum constituendo unicum tantum præstat effectum, duplici tamen habitudine explicatum, 522.
53. Causalitatem, quam forma habet in solam materiam, Deus supplere potest, 534.
54. Causæ formalis processus in infinitum ostenditur incapax, 555.
55. Causæ formales sunt omnia accidentia a substantia realiter distantia, 567, his exceptis quæ extrinsecus adjacent vel dominant, licet analogice formæ dicantur, 574.
56. Causa formalis semper simul tempore cum suo effectui, illo tamen, et sua causalitate quodammodo prior natura ut a quo, non in quo, 922.
57. Causa formalis eadem non potest simul, vel successive effectus contrarios causare, 945.

CAUSA FORMALIS ACCIDENTIUM.

58. Causa formalis accidentaliter se habet ac substantialis in principio et conditionibus causandi, nec non in causalitate et effectui, XXV, 567.
59. Causæ hujus effectus est totum compositum ex ipsa et subjecto resultans, 569; subjectum vero immediatum non ita, 571.
60. Unum accidens nequit formaliter causare alterum distinctum, 572.
61. Causa formalis accidentaliter et substantialis, quo differant et convenient, *ibid.*
62. Causæ formales accidentales cur possint in eodem subjecto multiplicari, substantiales vero non ita, *ibid.*
63. Causæ formalis accidentaliter ratio licet accidentalibus modis conveniat, non tamen ita perfecte, ut accidentalibus realiter distinctis, 573.

CAUSA EFFICIENTIS.

64. Causa efficiens vera esse causa ostenditur, XXV, 389.
65. Causæ efficientis definitio Aristotelis traditur, et exponitur qualiter soli et omni efficienti conveniat, 580.
66. Causa efficiens per se est, a qua directe pendet effectus secundum proprium esse quod habet, 583.
67. Causa efficiens in quantum huiusmodi non postulat ex necessitate a recipiente distingui, sed id ex talis efficientis conditione procedere longo discursu ostenditur, 681.
68. Causa efficiens nobilior est aliquando suo effectu, nunquam tamen ignobilior, 917.
69. Causa efficiens quoad suam entitatem tempore potest præcedere effectum, non tamen semper est necessarium, 923.
70. Causa efficiens in actu, et effectus in actu semper sunt tempore simul, natura vero prior est causa effectui, actione vero non ita, 924.
71. Causa efficiens conservativa aliquid esse potest respectu sui ipsius de potentia absoluta, 932.
72. Causa efficiens propria potest plures effectus successive causare, vel diversis numero, si univoca fuerit, vel speciei, si æquivoca, 947.
73. Causa efficiens non potest simul efficere plures effectus suæ virtuti adæquatos, secus vero inadæquatos, ibid.
74. Causæ efficientis causalitas in actione consistit 681; nec potest esse modus intrinsecus in illa manens, 682.
75. Causæ efficientis actio circa aliud ex quadru- plici capite potest impediri, 671.
76. Causa efficiens quo pacto ut conditionem ad agendum existentiam requirat, 631.
77. Causa efficiens non agit nisi in passum dissimile in forma in principio actionis, ea dissimilitudine, quæ inter privationem habitumque intercedit, 670.
78. In causis efficientibus per se ordinatis non potest dari processus in infinitum, XXVI, 28. Imo neque in causis per accidens subordinatis, 31.

CAUSA EFFICIENTIS PRINCIPALIS, ET INSTRUMENTALIS.

79. Causæ principalis ratio variis modis ab aliquibus declaratur, et impugnantur omnes, XXV, 585 et seq.
80. Causa efficiens principalis est, quæ per virtutem saltem æque nobilem cum effectu, in eum influit, 591.
81. Causa efficiens principalis prima et secunda, ibid.
82. Causa instrumentalis sub efficienti, non sub materiali causa collocanda, 393.
83. Causæ instrumentalis rationem ut a principali distinguitur, in influxu per virtutem inferioris perfectionis ab effectu consistere concluditur, 590.
84. Causa instrumentalis formam ab agente intentam propria actione attingit, 587.
85. Causa instrumentalis ad actionem principalis agentis triplici modo concurrere potest, 588.
86. Causæ instrumentales in arte factis figuram ipsam non attingunt, 591.
87. Causa instrumentalis quam motionem a principali requirat, 589.
88. Causa instrumentalis seu instrumentum conjunctum et separatum secundum esse, et secundum causalitatem quid, qualiterque connexa, 591

89. Causa instrumentalis sine actione principalis agentis effectum nobiliorem se nequit producere, 606.

CAUSA EFFICIENTIS PRIMA.

90. Causam primam immediate et per se ad omnem actionem creaturæ concurrere, non certum, ut oppositum sit error in fide, XXV, 803.
91. Causa prima cum agentibus creatis immediate supposito et virtutis concurrat, et quid utrumque sit, 806.
92. Causa prima cum materiali et formali causa ad proprias earum causalitates efficienter causando concurrat, non vero ut prima causa materialis aut formalis, 807.
93. Causa prima non solum ad effectus particularium causarum defectu occurrentes ut particularis causa concurrat, sed etiam ad alios, et qui illi, 614.
94. Causa primam cum secundis concurrentibus plus suppositivè facit, quam si sola effectum attingeret, formaliter vero non item, 596.
95. Causa prima se sola producere potest effectum quemlibet causæ secundæ, sed non eodem concursu, quo cum illa concurrat, 788 et 831.
96. Causa prima cum supplet concursum materialis vel formalis causæ, id per meram efficientiam præstat, 807.
97. Causa prima cum secundis necessariis quo sensu per modum naturæ dicatur concurrere, illisque quo pacto uniatur, ne casu videatur concurrere, 829.
98. Causæ primæ maxima perfectio est, ut ab ea creaturæ omnes in sui conservatione pendeant, 789.
99. Causa prima ad immanentes actiones nostras concurrat, cur ab eis non denominatur, 586.
100. Causa prima an habeat actionem aliquam ita propriam, ut eam non possit secundæ communicare, 769.
101. Causæ primæ concursus non est virtus indita secundæ tanquam principium aut conditio per se agendi, 810; nec ut complens virtutem secundæ, nec ut instrumentaria virtus Dei, ibid.
102. Causæ primæ concursus ad extra essentialiter est aliquid per modum actionis, et ejusdem fieri immediate manantis a Deo, 814.
103. Causæ primæ actio concurrentis cum causa secunda non distinguitur ab actione secundæ, 826. Neque est causa illius, 827; habentque idem subjectum, 828.
104. Causæ primæ internus concursus prior naturæ concursu causæ secundæ; externus vero non ita, nisi dignitate, ibid.
105. Causæ primæ qui concursus ad posse causæ secundæ, qui ad agere requiratur, 830.
106. Causæ primæ concursus pro secundarum varietate diversus, ibid.
107. Causa prima paratum habet causis liberis concursum indifferentem, tum ad speciem, tum ad exercitium actus, 838.
108. Causa prima cum secundis liberis quo pacto concurrat, earum libertate indemni servata, variis aliorum sententiis impugnat dilucide traditur, 831. Vide etiam, 710.
109. Causa prima ita præbet concursum cum quo voluntas se determinat, ut tamen nullus actus sine absoluta Dei voluntate fiat, 836.

110. Causa prima licet non semper absolute præfinit actionem creaturæ, nunquam tamen concurrente cum illa quasi in aliquid incertum tendit, ibid. Causæ primæ libertas in agendo. Vide Deus, a num. 89. ad 105. Causa prima ex necessitate naturæ agente, quænam libertas esset in secundis. Vide infra n. 128. et seq.

CAUSA SECUNDA.

111. Causas secundas vere efficere effectus sibi con- naturales, experientia, ratione, principiiisque fidei etiam de corporalibus causis demonstratur, XXV, 594 et seq.
112. Causæ secundæ non possunt efficere substantiam secundum se, sed supposita materia educendo formam substantialem. quod proprium est materialium causarum, 597.
113. Causæ secundæ principium principale quo, in substantiæ productione, forma substantialis ejus, minus autem principale accidentia 599 et seq. in productione vero accidentium ab ea resultantium. sua propria substantia, 615; alia vero, quæ sic non resultant, per aliquod accidens realiter distinctum causari, inductione ostenditur in agentibus corporeis et spiritualibus, 619.
114. Causa secunda unde determinetur ad hunc numero effectum, magis quam ad alium producendum, 691.
115. Causa prima et secunda, cum ad eundem effectum concurrunt, in suis ordinibus totales sunt, possunt vero aliquo modo partiales dici, partialitate causæ absolute dictæ: effectus vero non ita, 807; tunc autem qualiter non fortuito jungi dicantur, ibid.
116. Causæ secundæ an et qualiter applicentur vel moveantur a prima ad agendum, 816.
117. Causa secunda non potest dici excitari a prima ad agendum per aliquid, quod in illa producat, 817.
118. Causa secunda qualiter ad individuum effectum a prima determinetur, 818.
119. Causæ secundæ ad primam subordinatio physicam determinationem non requirit, imo nec in ea consistere potest, 821.
120. Causam secundam non agere nisi ut motam a prima, de physica præmotione intellectum, omnino falsum, secus de concomitante, 822.
121. Causam secundam applicari a prima ad agendum, non de prævia, sed de formali, seu actuali applicatione verum, 823.
122. Causam secundam agere in virtute primæ, quidnam sit, exponitur, 824.
123. Causæ secundæ cur dicantur instrumenta primæ, ibid.
124. Causæ secundæ actio per seipsam a Deo pendet, 827.
125. Causa secunda in suo genere completa nunquam per se essentialiter pendet in agendo ab aliquo agente creato habente per se modum causæ universalis, secus incompleta, 840 et seq.
126. Causæ aliquæ creatæ, quæ universales dici solent, qualiter id habeant, et a causa prima universali hac in re differant, 842.
127. Causæ inferiores qualiter superioribus subordinentur ibid.
128. Causæ secundæ liberæ nequaquam esse possunt, si prima causa libera non esset, XXV, 701.

CAUSA SECUNDA LIBERA.

129. Causa libera nullum libertatis exercitium habere posset Deo, cum illa ex necessitate naturæ concurrente, 703.
130. Causæ liberæ ita libere concurrerent, ac modo, etsi Deus eundem quem nunc concursum, ex necessitate naturæ exhiberet, 704.
131. Causæ liberæ definitio, scilicet (quæ positis omnibus requisitis potest agere, et non agere), declaratur, 707 et seq. Vide etiam 948.
132. Causa libera ad actum suum qualiter seipsam determinet, 837.
133. Causa libera etiam post oblatum concursum ex parte Dei potest non operari, ibid.
134. Causa efficiens libera potest in contrariis effectus vel successive, vel simul et disjunctim in eodem, vel simul atque conjunctim in diversis, 948.
135. Causa libera solum est ea cujus actus intrinsece est voluntarius, 717.
136. Causæ liberæ determinatio non solum non requirit judicium practicum, eam omnino determinans, sed nec illud admittit, 721. Neque etiam semper requirit judicium dictans hoc esse faciendum consequenter ad priorem affectum, 725.
137. Causa libera ut male operetur, errorem intellectus non requirit, moraliter tamen semper intercedit aliquis defectus intellectus, ibid.
138. Causæ liberæ modus operandi sitne perfectior modo operandi causæ necessariæ, 732.
139. Causam liberam in instanti in quo operatur propriissime libertatem exercere, dilucide explicatur, 733.
- Vide infra verbo *Libertas, et Libera potentia.*

CAUSA NECESSARIA NATURALIS.

140. Causas necessario agentes, si omnia requisita ad agendum adsint, dari ostenditur, XXV, 688.
141. Causæ necessariæ quænam exigant requisita ad agendum, ibid.
142. Causas necessarias indifferentiam ad plures effectus non habere, ex particularium exemplorum discussione colligitur, 689.
143. Causæ necessariæ sunt omnia agentia quæ sine usu rationis operantur, 692.
144. Causæ necessariæ per nullam naturalem virtutem possunt ab actione impediri, si omnia requisita ponantur, ibid.
145. Causæ necessariæ cur magis hunc numero effectum quam illum efficiant, 691.
146. Causæ necessariæ dum hoc agunt, etiam in sensu diviso nil aliud facere possunt, 830.

CAUSA UNIVOCA ET ÆQUIVOCA.

147. Causæ in univocam et æquivocam divisio proprie de causa principali proxima traditur, XXV, 591.
148. Causa univoca supponit in passo formalem dissimilitudinem, æquivoca vero quasi eminentialem, 670.
149. Causa univoca non habet pro adæquato objecto totam speciem suam, 939.
150. Causæ univocæ virtus activa variis modis assignatur, veriorque approbatur, ibid.
151. Causa univoca potest eandem qualitatem intendere, quam alia causa suæ speciei effecit, 941.
152. Causis duabus univocis totalibus et virtute æqualibus eidem passo simul applicatis, quid fiet, 943.
153. Causa æquivoca efficere potest eundem numero effectum, quem univoca inferior, 938.

CAUSA FINALIS.

154. Causa finalis vera causa ostenditur: imo et realis. XXV, 389 et 845.
 155. Causa finalis in moralibus, præstantior omnibus, 390.
 156. Finis appetitio est propria actio viventis, nullatenus generanti tribuenda, 647.
 157. Causa finalis non refertur relatione reali ad effectum, bene tamen e contra, 846.
 158. Causa finalis seu finis est adæquatum objectum voluntatis formale, materiale non ita, 873.
 159. Causa finalis et efficiens ex suo genere pure perfectæ.
 160. Causæ finalis rationem res indifferens in quantum talis induere non potest, 866.
 161. Causa finalis rationem habere potest minus bonum circa voluntatem, ratione libertatis ejus, malum autem nequaquam, ibid.
 162. Causa finalis esse potest res per solam apparentem bonitatem, 867.
 163. Causalitatem finalem solum habere potest bonum honestum et delectabile, utile vero nequaquam, 868. Vide etiam 869.
 164. Causare finaliter medium nequaquam potest, maxime primum, alia namque in ratione terminandi cum fine conveniunt, 872.
 165. Finalizare possunt negationes et privationes in virtute positivi boni, relationes vero rationis aut prædicamentales nequaquam; possunt tamen transcendentales, 874.
 166. Causa finalis non semper nobilior suo effectu, nisi sit ultimus finis, 919.
 167. Causa finalis non necessario prius existit quam effectus, est tamen suo modo prior natura illo, 920.

CAUSÆ FINALIS DIVISIONES

168. Finis cuius et cui, quid, qualiterque in utroque ratio finis salvetur, in eodemque conjungi possint, XXV, 847. Et quomodo in genere entis vel causæ comparentur, 848.
 169. Finis cuius in operationem et rem factam divisio, utriusque exempla, 849.
 170. Finis actionis dicitur terminus per illam productus, finis vero rei factæ, omnis usus ad quam ipsa ordinatur, ibid.
 171. Finis formalis, operatio ipsa dicitur, objectivus vero per operationem attingitur, 850.
 172. Finis aliquando fit per operationem agentis, aliquando supponitur esse, et per eam obtinetur, ibid.
 173. Finis divisio in proximum, remotum et ultimum traditur, ejusque necessitas et sufficientia ostenditur, ibid.

CAUSÆ FINALIS RATIO, ET CONDITIONES CAUSANDI.

174. Causæ finali proxima et adæquata ratio causandi est bonitas ejus. XXV, 864, et quæ hæc sit, 866.
 175. Causa finalis ut causet, præcognitionem sui exigit, 875, imo perfectum iudicium de convenientia rei, illudque practicum, 877.
 176. Causa finalis per cognitionem applicata effective non influit, 878.
 177. Causa finalis ut actum aliquem causare dicatur, quid requirat, 853 et seq.
 178. Causa finalis secundum esse reale causat; est autem conditio ad causandum quod apprehendatur, 880 et seq.

179. Finalizandi ratio ex diversitate apprehensionis variari potest, 881.

CAUSÆ FINALIS CAUSALITAS.

180. Causalitas finis cur metaphorica dicatur, XXV, 847.
 181. In fine esse id cuius gratia, est mere extrinseca denominatio, in qua ejus causalitatem ostenditur non posse consistere, 859.
 182. Causalitatem finis in metaphorica motione antecedente omnem voluntatis actum, non posse consistere, ostenditur, 860.
 183. Causalitatem finis aliquid ab ipso distinctum importare necesse est, 861. Et in re existere ut finis actu causet, et non tantum objective, 862.
 184. Causalitas finis est ipsemet actus voluntatis, qui sicut ut a voluntate, est causalitas efficiens, ita ut a fine, est motio metaphorica ejus, 861.
 185. Eadem causalitate finis movet ad actionem imperatam et imperantem per modum unius, 863.

CAUSÆ FINALIS QUI EFFECTUS ET IN QUIBUS.

186. Causæ finalis effectus est executio mediorum, imo et eorum electio, XXV, 853. Et actus omnes, qui circa finem versantur, sive ejus consecutionem antecedant, ibid., sive sequantur, 855.
 187. Causat finis actiones omnes ex imperio voluntatis manantes, et effectus earum, naturales vero actiones non ita, 857.
 188. Causam finalem seipsam causare non inconvenit, semper tamen ejus effectus, etiam ultimus, ab adæquata causa finali distinguitur, ibid.
 189. Finalis causæ effectus dici potest actio imperata per modum actionis, et causalitas ejusdem respectu rei per imperatam actionem productæ, 864.
 190. Finis omnes et singulos voluntatis actus causat, 873.
 191. Fines plures extrinseci totales dari possunt respectu ejusdem actionis; secus si sint intrinseci, vel ultimi, 944.
 192. Causa finalis eadem potest plures effectus simul causare, imo et contrarios successive, 946.
 193. Causa finalis non datur circa actus immanentes, determinationesque liberas Dei; secus respectu externarum actionum, 882 et 884.
 194. Finalis causa in actionibus naturalium agentium invenitur, non ut ab ipsis manant, sed ut superioris agentis directioni substant, et quam hoc sit necessarium, 887.
 195. Finis est prima radix diversarum dispositionem in naturalibus rebus, 888.
 196. Finis rationem bruta formaliter non norunt; aliqualem autem ejus causalitatem participant, 889.

CAUSA FINALIS, SEU FINIS ULTIMUS.

197. Finem aliquem ultimum tam positive quam negative in omni serie actionum constituere, ostenditur necessarium, XXV, 890.
 198. Finem ultimum simpliciter dari respectu omnium rerum, et finium particularium coordinationumque eorum, huncque esse Deum ipsum, ut evidens ratione naturali demonstratur, 892.
 199. Finis ultimus objectivus creaturarum est Deus, 894.
 200. Finis Cui omnium suarum actionum dicendus est Deus ipse, Cujus autem respectu creaturarum, ibid.

CÆLUM.

201. Deus, ut ultimus finis, omnes creaturæ actiones causat saltem prout ab ipso sunt efficienter, quod in peccaminosis qualiter verum, 897.
 202. Finis ultimus a creaturis non semper in propriis actionibus intenditur, potest tamen aliquando, 898.
 203. Finis ultimi intentio propria et elicita non antecedit intentiones particularium unum necessario, ibid.
 CAUSA EXEMPLARIS, ET EXEMPLAR.
 204. Exemplaris significatio, variæ acceptiones, propria descriptio, XXV, 899.
 205. Exemplar semper est in intellectu, 900.
 206. Causæ exemplares rerum naturalium in sola divina mente reperiuntur, ibid.
 207. Exemplarem causam non esse rem objective cognitam, de divinis exemplaribus seu ideis, ostenditur, 902. De creatis vero idipsum demonstratur, 904.
 208. Exemplar humanum non est rei in individuo faciendæ, 905.
 209. Causa exemplaris non potest esse causa sui ipsius, sicut finalis, ibid.
 210. Exemplar esse formalem conceptum mentis, tam ex determinatione et directione actionis, quam ex ratione principii, cognitionis, mensuræque rei factæ, quæ sunt propria ejus munera ostenditur, 906 et seq.
 211. Exemplar ex sua propria et intrinseca ratione non petit actu et directe cognosci ut objectum quod, petit tamen aliqualem cognitionem, quæ quo perfectior fuerit, perfectius ipsum causabit, 908.
 212. Exemplar formare et cognoscere duos actus dicit in nobis re distinctos, in Deo vero ratione solum, ibid.
 213. Exemplaris reflexa cognitio, necessaria est artificiali aliquando, non tamen toto tempore quo actio durat, 909.
 214. Causa exemplaris et finalis, quoad cognitionis necessitatem, in quo convenient et differant, 910.
 215. Exemplaris ad exemplatum similitudo formalis est, non naturalis, ibid.
 216. Exemplaria divina subire possunt rationem exemplarium respectu alterius intellectus a quo videantur, si cum iis detur et vis operandi, ibid.
 217. Causam exemplarem veram causam esse, ibid., et a finali distingui, licet aliquando jungantur, 912.
 217. Exemplar actionum et effectuum Dei ad extra solus ipse Deus, ibid.
 219. Causam exemplarem ad genus causæ formalis reduci non posse, inductione in Deo et creaturis ostenditur, 913. Quo sensu dicitur forma ad quam, 915.
 220. Causa exemplaris ad efficientem reducitur, 914, ab ea tamen qui distinguatur, 916.
 221. Causæ exemplaris genus in solis intellectualibus agentibus invenitur, et perfectissime in Deo respectu omnium effectuum, in agentibus vero creatis solum respectu artificialium, ibid.

CHRISTUS.

1. Christus an dicendus ens creatum vel increatum, XXVI, 12.
 2. Christi humanitas durationem habet creatam, non tamen sine creata existentia, 913.

1. Cælum ex materia et forma componitur, XXV, 437.
 2. Cælum cuius mutationis sit capax, et quæ illi repugnet, 576.
 3. Cælum ab alio extrinseco motore moveri, quæ ratione colligatur ab Aristotele, 641, et unumquodque suum habere motorem probabiliter ostenditur, XXVI, 433.
 4. Cælum per creationem productum, XXV, 749.
 5. Cælum in actionibus suis ab intelligentia movente essentialiter non pendet, 839. Nec est instrumentum ejus, XXVI, 472.
 6. Cælum unum non pendet ab alio per se in actione sua, XXV, 839.
 7. Cælorum influxus quibus ex his inferioribus necessarius, et cur, 841.
 8. Cælum an animatum, et qua animatione aliqui crediderint, XXVI, 39. Non esse animatum ostenditur, 431.
 9. Cælum non esse ens a se, sed factum, ab eodemque principio quo cætera sublunaria, demonstratur, 39.
 10. Cæli materia, Vide infra verb. Materia, n. 49 et s.
 11. A cælis an res omnes in sui conservatione pendeant. Vide Conservatio, n. 2.
 12. Quomodo ex cæli motu colligatur dari substantias spirituales, XXVI, 430 et seq.
 13. Cæli motus maxime accommodatus ad mensurandum durationem aliorum motuum, 960.
 14. Cæli motus notior est in se et quoad nos, 962.
 15. Cælestes motus motu et duratione primi mobilis mensurantur, ibid.
 16. Cælum empyreum qualiter sit in loco, 978.
 17. Cælestes orbis omnes sunt incorruptibiles, XXV, 443 et 447.
 18. Cæli si haberent materiam elementarem, et generabiles essent et corruptibiles, 444.
 19. Cælum et terram ejusdem materiæ esse, nequaquam colligi ex iis quæ de ordine creationis Moses, Genes. 1 narrat, late demonstratur, 447 et s.
 20. Cælestes orbis omnes simul cum empyreo ex nihilo creati, 448.
 21. Cæli non sunt procreati ex aqua, quæ inter empyreum cælum et terram præfuerit, ibid. et seq., vel ex aliquo aqueo vapore, 450.
 22. Cælum unica et indivisibili actione creatum, forma vero ejus concreata tantum, 454. Vide etiam 512.

COGNITIO.

1. Cognitio quidditativa et quidditatis in quo differant, XXVI, 160.
 2. Cognitio actualis quomodo sit formalis representatio objecti, XXV, 280.
 3. Cognitio duplex, definitiva et demonstrativa, XXVI, 502.
 4. Cognitio illa quæ est de re perfectiori, ex suo genere perfectior est, ibid.

COMPOSITIO.

1. Compositio ex esse et essentia est compositio per se, XXVI, 299.
 2. Compositio omnis vera est compositio cum his vel hujus ad hoc, et ex his, et secundum varias habitudines alterutro ex his nominibus appellatur, ibid.
 3. Compositio ex esse et essentia ab his qui hæc in re distinguunt, qualis asseri debeat, 300.